

ŽENE, POZOR!

*Volute za naše može,
za može, ki so resni in zmožni*

Iskanje dela predstavlja pri nas skoraj vedno za vse zelo težko trnje pot; za ženo pa so deluzije, brdkosti in ponižanja še večja.

Zenam hočejo na vask način dati delo samo pod pogojem, da bo stalo manj kot enako moško delo, delo, ki bo čim bolj oproščalo obveznosti dajatev za socialno in bolniško skrbstvo, z ozirom na kvalifikacijo in drugo.

Zene se morajo zato boriti za pravico do dela, ki je ekonomska potreba družine in obenem tudi progresivni faktor.

A da bo vse potekalo kar najboljše, se ne smejo žene pri prihodnjih volitvah za obnovo občinskih svetov in onega pokrajinskega zmotiti pri zbiranju kandidatov; z gotovostjo morajo vedeti, katerim kandidatom so pri srcu lokalni ekonomski interesi in tudi bodočnost vseh delavk in posebno hišnih gospodinj in hribovskih kmečkih delavk, ki morajo opravljati najbolj trda dela, ker je malo orne in rodovitne zemlje, ki daje redkokdaj toliko pridelkov, da bi se z njimi preživili tisti, ki jo obdelujejo; kandidati, ki bodo javno prikazali brezbriznost in malomarnost vseh — oblasti in ustanov — ki bi morali skrbeti za koristi lokalnega prebivalstva; kandidati, ki se morajo predvsem čutiti vezani na našo in njihovo zemljo. Skratka, dokazati morajo, da so ponosni, da so sinovi zemlje, ki je vedno učila in dajala vzgledje svojih prednikov.

Materje, volivke: ve, ki ste dale življenje svojim otrokom, zagotovite jim 22. novembra z vašim glasom boljšo bodočnost doma, da jim ne bo potrebno romati po svetu za vsakdanjem kruhom.

Mlaude volivke: ko se boste podale na volišče, pomislite na to, kar vas čaka, in z vami vaši mladi vaščani, če bodo poslani v občinske administracije takšni možje, ki bodo mislili bolj na svoje lastne koristi in udobnosti kot na koristi ljudstva.

Starejše volivke: tudi ve volite dobro, če želite preživiljati svojo starost bolj mirno in vedro.

Z vašim glasom, žene, morate torej jasno razumeti, da je prišel čas, da preneha, revščina in da preneha tudi politika, ki ne namerava priznavati naše lojalne jezikovne skupnosti.

Poslušajte torej: vse to bo v vašo korist in v korist vaših družin.

Strašne poplave v Jugoslaviji

Zadnji teden preteklega meseca so nas globoko pretresle novice, ki so prišle iz nekaterih krajev Jugoslavije, posebno onih iz Hrvatske in Istre. Zaradi močnega deževja so neštete reke prestopile bregove, kar je povzročilo strahotne poplave.

V Sloveniji so bila najbolj prizadeta področja Maribora, Celja in Ptuja, pa tudi v koprskem okraju v Istri je voda poplavila nekatere vase. Precejšnjo škodo je voda prizadela posebno Izoli, kjer je bilo poplavljeno več tovarov, med njimi tudi tovarna »Mechanotehna«, kjer izdelujejo otroške igrače in tovarna »Lesonit« v Ilirske Bistrici.

V glavnem mestu hrvatske Zagrebu, ki je najbolj prizadet niso še nikdar zabeležili tako velike in usodne povodnje, kakršno so doživelji letos. Pobesnena Sava je poplavila skoraj vse novi del Zagreba, to je na področju od korita Save do žlezniske proge, na katerem živi okrog 150 tisoč prebivalcev in zato se je moralno več desetisočev ogroženih ljudi izseliti. Trpele so mnoge zgradbe, tovarne, mnogo obdelane zemlje bo sedaj nekaj časa ostalo nerodovitne, da ne govorimo o uničenih posevkah, kjer so že posejali ozimino. Zelo je trpel tudi promet, saj skoraj ni ceste, ki

bi ne bila več ali manj poškodovana. Okoli 2 kilometra avtomobilske ceste Ljubljana-Zagreb je deroča voda kar odnesla.

Po zadnjih ocenitvah znaša materialna škoda približno 200 milijard dinarjev; Našli so tudi 18 človeških žrtev.

Sedaj so vode odtekle, ogroženih področij ni več, toda pred njimi je ogromno dela in pa tudi velikanski stroški, predno bodo odstranili vse posledice poplave, kakršne ne pomnijo v zgodovini.

V Zagreb so že prispele prve posilke pomoči tudi iz inozemstva. Rdeči križ Avstrije je poslal 400 postelj 200 volnenih odelj, zdravila in drugi material. Tudi Združene ameriške države, Italija, Zvezna republika Nemčija in druge so takoj poslale poplavljenu mestu razna zdravila in izrazila še nadaljnjo pripravljenost, da pomagajo. Podobne želje so izrazila tudi številne mesta v Jugoslaviji in so že zahtevala sezone s popisom najnujnejših potreb.

Tako težko prizadetemu prebivalstvu izražamo tudi mi vso našo bratsko solidarnost z željo, da bi ne prišla nadnje nikdar več tako strahotna nesreča.

VELIKA ZMAGA JOHSONA

Ameriške volitve, katerih izid je vsa svetovna javnos pričakovala z največjim zanimanjem, so minile brez vsakega presenečenja: dosedanjem predsednik Johnson je prepričljivo zmagal nad svojim nasprotnikom Goldwaterjem in bo v začetku januarja kot 37. ameriški predsednik uradno prevzel posle. Na čelo ameriške politike bo stopil okrepljen z zaupanjem, ki ga je ameriško ljudstvo z veliko večino izreklo njegovi politiki in se s tem odločilo za program miru in splošnega napredka, za program demokratizacije ameriškega življenja in nadaljnji prizadevanj za zmanjšanje mednarodne napetosti.

Kakor rečeno, izid volitve ni presestil. Ameriški in drugi politični opozovalci so bili od vsega začetka prepričani, da republikanci s kandidatom, kot je senator Goldwater, sploh nimajo

izgleda in da je glede zmage demokratov oziroma njihovega kandidata Johnsona torej odprt le še vprašanje, s kakšno večino bodo zmagali. Večina, ki jo je dobil Johnson, pa pomeni največjo zmago kakega predsedniškega kandidata v tem stoletju: 61,3% volivcev se je izreklo za Johnsona in le 38,7% glasov je bilo odanih za Goldwaterja.

Prav tako prepričljiv uspeh so dosegli ameriški demokrati tudi na volitvah v oba kongresna domova, ki so bile izvedene hkrati s predsedniškimi volitvami. V predstavniki dom je bilo izvoljenih (po začasnih rezultatih) 178 demokratskih poslancev, medtem ko so republikanci dobili 134 poslancev; med novo izvoljenimi senatatorji jih pripada demokrati stranki 26 in republikanski stranki 7.

Ameriški volivci so se torej — ka-

ALARMNA UGOTOVITEV

Nezadostna prehrana in revščina

Smo pred volitvami in naša dolžnost je povedati, da so v deželi Furlanija-Julijška Benečija najvišji življenjski stroški v Furlaniji medtem ko so plače in mezde znatno nižje

Izkoriščamo zadnje podražitve (cenoma sladkorju, blagu najnajnejsje potrebe, se kar naprej dviga), kakor tudi predvolilni čas, v katerem sedaj živimo, da spregovorimo o situaciji videmske pokrajine, kjer so na žalost, ozemlja s slovensko govorečim prebivalstvom (Furlanska Slovenija in dolina Rezije) na majhniji ekonomski ravni, ali kot pravimo, zadnji v letstvu.

Kako in kaj jedo ljudje v Furlaniji, oziroma koliko jedi in piše potroši vsaka oseba na dan?

Gre za problem, ki seveda ni stranske, a nerazpravljivo bistven, kajti ekonomski dobrabit je vezan na prehrabeni nivo, je pa tudi dejstvo, da ljudje živijo, pri nas kot po vsem svetu, kakor pravijo, »da jedo«, in, razume se, da dobro jedo.

Da bi mogli imeti pred seboj točno sliko realnega stanja naših krajev, bi bila potrebnega dolga in natančna ugotavljanja. Pa recimo, da smo prišli do nekaterih podatkov, čeprav minimalnih in moremo tako prikazati nekatere posebnosti, ki bi morale zanimali javno mnenje na splošno.

Seveda nismo mogli izprasiti vseh družin pokrajine — teh je skupno z onimi, ki pripadajo slovenski jezikovni skupnosti, 180 tisoč — a ker smo imeli odgovore od 2046 družin, ki predstavljajo več ali manj povprečje, imamo vseeno dovolj točno sliko stanja, ki v zadnji analizi ne potrebuje posebnih komentarjev, ker se slika razлага sama, čeravno z mrzlimi številkami.

kor kaže izid volitve — v polni meri zavedali, kolikšne važnosti je pravilna odločitev na volitvah, ne samo za Ameriko in njeno ljudstvo, marveč za vso mednarodno javnost. To dejstvo poudarjajo v teh dneh širom po svetu, ko izid volitve tolmacijo kot »zmaga razumnosti« ter z zadovoljstvom ugotavljajo, da je Amerika ostala zvesta načelom, ki jih je v ameriško politiko vnesel pokojni predsednik Kennedy, namreč načela notranje demokratizacije in mirnega sožitja v mednarodnih odnosih. K tem načelom se je takoj, ko je bila njegova zmaga zagotovljena, znova priznal tudi predsednik Johnson, ki je dejal, da je bil resnični zmagovalec na volitvah Kennedyev politični program, za katerega uresničevanje se bo dosledno zavzemal.

Pogled na statistike nam pove, da za 42.564 družin videmske pokrajine (23,4%) mesnice ne obstajajo, drugih 51.697 (28,4%) kupi meso samo enkrat na teden; 39.322 (21,6%) kupi meso dvakrat v tednu; 17.741 pa je meso trikrat v tednu in tako dalje.

Samo 7 tisoč privilegiranih družin je meso sedemkrat na teden. Stanje se seveda spreminja od področja do področja, do enkratnega obroka do največ dvakratnega in pol v okolici Pordenona, S. Vito al Tagliamento in S.

To je žalostna slika prehrabene poglavja, kjer je tudi Furlanska Slovenija in dolina Rezije in ga lahko označimo z eno samo besedo: podhranjenost; o tem vedo povedati tudi otroci, ki hodijo poleti v kolonije in združniki, ki pregledujejo nabornike.

Toda meso ni edina postavka prehrabene bilance. Recimo, da je to luksuzno blago in vzemimo za primer bolj važno blago: sladkor, ki se je, kot smo že omenili, zopet podražil. Povprečna tedenska potrošnja na osebo znaša 280 gramov: vsakdo porabi torej dnevno 40 gramov sladkorja.

To je tehnična številka, kar pomeni statistična (na primer statistika pravilno, da v Italiji pojed gotovo številce v poprečju poje vsak človek enega piščanca na teden, a statistika ne pove, da bogati jedo piščance po mili volji, in da ga revedni niti ne vidi).

Na vsak način nam pove realna številka, da 448 družin ne pozna sladkorja, 268 ga komaj vidi, 1254 ga porabi od 25 do 50 gramov na osebo, 4299 od 50 do 75 gramov na osebo, 8332 od 75 do 100 gramov itd. Samo 28.400 na skoraj 181 tisoč porabi tedensko posamezno 450 in več gramov.

Naj dodamo še, da se 8 odstotkov prebivalstva videmske pokrajine zadovolji, pravzaprav se mora zadovoljiti tedenško s 100 grami sladkorja na osebo, ena tretjina komaj doseže 200 gramov in približno polovica jih porabi več kot 250 gramov; in tako le z redkimi izjemami, ni nevarnosti, da bi ljudje umirali za sladkorno bolezni!

Za druge prehrabene artikle je situacija enaka, če ne slabša.

Glede polente, tradicionalna jed teh krajev, ki jo kuhajo iz koruzne mokre, številke povedo, da na 756 kmečkih družin 394 je polento enkrat na dan, 210 dvakrat, 64 trikrat in ostalih 88 je samo kruh. Na vsak način je polenta glavni obrok v manj rodovitnih krajih in je zato tudi to drugi znak podhranjenosti.

Pa preidimo na oblačilni sektor. Tuji tu so žalostni podatki: odrasel človek kupi en par čevljev vsake štiri leta in v polovici družin samoučen par vsakih dve leti. V 9% družin

imajo na razpolago en plašč na vsake štiri odrasle ljude.

In lahko bi nadaljevali.

Kot vidimo, brezupna slika, na katero bi morali dobro pomisli volivci in volivke v tem predvolilnem času, da bodo znali pravilno zbrati može, ki bodo upravljali občine. Razmišljajte in objektivno ocenjevanje realnih dejav, predstavljajo vsekakor najboljšo pot za razlikovanje tistih kandidatov, katere je treba odvreči od tistih, ki se zdijo najbolj zmožni, ki nudijo garancijo, da bodo ščitili interese in branili pravice naše jezikovne skupnosti; skratka, samo z razmišljanjem moremo res spoznati kandidate, za katere je vredno glasovati.

Furlanski slikarji

na razstavi na Jesenicah

Prosvetno društvo «Tone Čufar» iz Jesenic je povabilo čedadsko kulturno društvo naj sodeluje v okviru kulturnih izmenjav med Italijo in Jugoslavijo na razstavi slik na Jesenicah, kjer razstavljajo jugoslovanski in avstrijski slikarji.

Emigranti

*prišel je tudi za vas
ugoden trenutek*

Najprvo prav toplo pozdravljamo vse naše drage prijatelje emigrante, ki so se v teh dneh vrnili na svoje domove in vsakemu posebej želimo veselo dobrodošlico.

Prepričani smo, da niste zapustili vašega dela v inozemstvu zaradi kakšne muhavosti in če ste se povrnili v sredo vaših družin srečni, da objamete vaše najdražje, ste to napravili s točnim in določenim namenom: da boste volivci opravili vso svojo dolžnost.

To pa tudi pomeni opraviti dobro svojo dolžnost. Opraviti jo namreč tako, da bo ustrezeno vaši želji, ki je seveda ta, da bi se čim prej izboljšalo individualno in splošno ekonomsko stanje v vsaki vaši vasi in v vsakem vašem zaselku.

Upamo si pa pri tem samo še dodati, da »opraviti dobro svojo dolžnost« pomeni v tem trenutku GLASOVATI ZA KANDIDATE, DO KATERIH IMATE ZAUPANJE, za može, ki jih spoštujete in ki jih dobro poznate, za take može, ki vas imajo radi in ki ljubijo domačo zemljo; za može, ki bodo tudi skrbeli, ko boste vi daleč na tujih zemljih, za vašo družino in ji pomagali prenatisati mučno skrb, ki jo tako zelo tare zaradi vaše oddaljenosti in ki jih bodo tudi pripravljeni dati v najtežjih trenutkih moralno in praktično pomoč.

Volute torej, prijatelji in bratje emigranti, in zavedajte se, da odvisni premik na boljše v naših vseh od dobrega oddanega glasu; in prepričani smo, da boste vi oddali ta glas dobro.

Čeravno se je toliko obljaljalo, so v šenlenarski dolini podrla še tisto malo kar je obstajalo, namesto da bi zgradili kaj novega: evo tu zgoraj žalosten videz podre

ZADNJI DNEVI VOLILNE KAMPANJE

Kandidatne liste v Furlanski Sloveniji-Reziji

V petnajstih občinah, kjer živijo prebivalci slovenskega jezika, so predstavili 32 list s 397 kandidati. V Reziji predstavili domačo neodvisno "Demokratsko rezijansko listo", na čelu katere je bivši župan Letič - V Trbižu predstavili kar šest kandidatnih list

Volilna kampanja za obnovo občinskih uprav in one pokrajinske se nagiba h kraju. Še nikoli, v primerjavi z drugimi volitvami, ni potekala tako mirno, govorov skoraj ni bilo nikjer, še manj pa propagandnih letakov.

V Furlanski Sloveniji so za te volitve predstavili 33 kandidatnih list in sicer dve v vsaki občini, razen v Špetru, Fojdi in Reziji, kjer so predstavili tri. V čisto slovenskih občinah, razen v Tipani, so povsod predstavili svojo listo tudi socialdemokrati.

V Reziji so prvič predstavili domačo neodvisno listo, ki nosi ime «Demokratska rezijanska lista», nosilec katere je bivši župan Letič. Socialkomunisti so se predstavili skupaj v Gorjanih, Nemah, Ahtnu in Špetru, medtem ko so se v Fojdi predstavili ločeni. Predvideva se, da bo krščanska demokracija povsod dobila večino, morda se bo le tu in tam nagnilo nekoliko na socialdemokrate, ker so se pripravili na te volitve izredno dobro. Sedaj je od 15 občin, kjer živijo Slovenci, ena v rokah socialdemokratov (Brdo v Terski dolini), eno upravlja prefektturni komisar (Rezija), ostalih 13 pa upravlja demokristjani, od 14 županov pa se ni predstavilo za te volitve kar pet (Gorjani, Tipana, Neme, Fojda in Špetter).

Pri pokrajinskih volitvah so Slovenci videmski pokrajine bili razdeljeni v šest volilnih okrožij in sicer: Pontabelj, kjer bo volila vsa Kanalska dolina in Rezija, v volilnem okrožju Humin bodo volili volivci iz Gorjanov; v četinskem volilnem okrožju oni iz Brda v Terski dolini, Tipane in Nem; v volilnem okrožju Tržzem-Povoletto iz občine Ahten; v špeterskem volilnem okrožju bodo volili ljudje iz vseh sedmih občin Nadiške doline, Fojde in Tavorjane; v čedadskem pa volivci Idrijske doline. Pri teh volitvah kandidirajo trije domači kandidati iz Nadiške doline in sicer: Predan Izidor na listi KPI, Adami Ruggero na listi PSDI in Andrej Feletič na listi PLI.

Evo imena kandidatov v posameznih občinah:

BRDO

Lista št. 1 - DC (Krščanska demokracija): Battoia Ezio, Lendaro Giulio, Scabarbo Benvenuto, Culeotto Teodoro, Vazzaz Ottavio, Negro Egidio, Pinoso Domenico, Cher Renato, Bobbera Desideria, Sinicco Sergio, Mizza Santo, Mattighello Giovanni.

Lista št. 2 - PSDI (Socialdemokratska stranka): Marchiol Primo, Mucchino Lino, Cher Remo, Jacolutti Alfredo, Cerno Guglielmo, Culeotto Renzo, Lendaro Alfeo, Martinelli Ferruccio, Molaro Luigi, Noacco Giovanni, Scumarto Raffaele, Sturma Giuseppe.

FOJDA

Lista št. 1 - DC (Krščanska demokracija): Bassi Giuseppe, Celledoni Bernardo, Colledoni Roberto, Del Bianco Giovanni, De Luca Enrico, Gabrici Sergio, Jacobuzzi Gustavo, Marzola Antonio, Pelizz Domenico, Perabò Vittorio, Roiatti Ermengildo, Sgariello Davide, Traccogna Ettore, Ursella Enzo, Vanone Luciano, Zuccolo Italo.

Lista št. 2 - PSI (Italijanska socialistična stranka): Beccari Antonio, Borrelli Zenone, Coos Enzo, De Luca Pietro, De Luca Pio, De Luca Ivo Regolo, Franzil Adelchi, Gaiotto Adelmo, Grimaz Giovanni, Lazzaro Enrico, Mosolo Ermengildo, Schiauri Guglielmo, Spollero Ennio, Sturmig Antonio.

Lista št. 3 - PCI-PSIUP (Komunistična stranka in Socialistična stranka proletarske enotnosti): Grimaz Franciscino, Pellegrini Cesare, Cirandi Giovanni, Perabò Diego, Culeotto Franco, Juri Luigi.

GRMEK

Lista št. 1 - DC (Krščanska demokracija): Klodig Giuseppe, Canalaz Danilo, Gus Aldo, Zufferli Lucio, Vogrig Riccardo, Paulettig Giuseppe, Rutar Giuseppe, Floreancig Giuseppe, Vogrig Alessandro, Vogrig Renzo, Bergrach Adriano, Trusgnach Alfonso.

Lista št. 2 - PSDI (Socialdemokratska stranka): Canalaz Faustino, Chiari Natale, Felettig Gino, Gus Aldo, Loszach Antonio, Marinig Pio, Nocerino Francesco, Rucli Serafino, Trusgnach Giuseppe, Trusgnach Pio, Vogrig Fabio Aldo, Vogrig Pietro.

MONTENARS

Lista št. 1 - DC (Krščanska demokracija): Menis Giovanni, Placereani Giordano, Baiano Pietro, Cruder Giovanni, Cagnolini Virgilio, Manganello Sergio, Isola Antonio, Isola Michele, Cagnolini Emilio, Fratte Gioacchino, Molaro Giovanni, Castenetto Michele. Lista št. 2 - PCI-PSI (Socialkomunisti): Forgiarini Andrea, Francile Alfeo, Fratte Giovanni, Marcon Pietro.

NEME

Lista št. 1 - DC (Krščanska demokracija): Comelli Antonio, Bressani

Hiše v naših hribovskih vasah so neudobne in neštete so tudi v veliki nevarnosti, da se porušijo: čas bi bil, da jih popravijo in da zgrade tudi nove.

Kratke domače novice

CEDAD

POČASTITEV PADLIH V KOBARIDU

Podtajnik za obrambo Guglielmo Pelizzo, ki je tudi čedadski župan, je tudi letos kakor druga leta skupaj z ostalimi župani Nadiške doline poromal v Kobarid, da so počastili spomin 10 tisoč padlih v prvi in drugi svetovni vojni, katerih posmrtni ostanki počivajo v kostnici pri Sv. Antonu.

Delegacijo so sprejeli na obmejnem bloku v Robiču zastopniki jugoslovanskih oblasti, v Kobaridu pa so se srečali tudi z italijanskim generalnim konzulom v Kopru dr. Cerchione in potem skupaj položili na grobničo venče.

DOPOLNITEV BOLNIŠNICE

Dela za dograditev bolnišnice, kjer bo nevirološki oddelok, dobro napredujejo. Te dni so dali v apalt še zadnji lot dela, ki predvideva okoli 50 milijonov lir stroškov. Zaenkrat bodo napravili le za 15 milijonov lir dela, ostalo bo prišlo na vrsto pa pozneje.

POZDRAV EMIGRANTOM ZA BOŽIČNE PRAZNIKE

Dne 24. novembra bodo funkcionarji od «Ente Friuli nel mondo» skupaj s tehniki od RAI registrirali v Čedadu pozdrave in čestitke za božične praznike emigrantom, ki si služijo vsakdanji kruh daleč od rodne grude. Snemali bodo v prostorih občinske palače v Čedadu.

MEDNARODNA AVTO-DIRKA NA STARO GORO

Avto-dirke iz Čedada na Staro goro, ki se bo vršila dne 2. maja 1965, se bodo tokrat mogli udeležiti tudi inozemski tekmovalci.

Giovanni Felice, Comelli Eugenio, Cusich Valentino, Gallina Aldo, Gervasi Giuseppe, Gori Giuseppe, Micossi Giacomo, Monai Vincenzo, Pelissero Giovanni, Pelizzo Giovanni, Petris Emilio, Peverelli Bruno, Snidaro Silvio, Sturma Lino, Torcutti Sergio.

Lista št. 2 - PCI-PSI-PSIUP (Socialkomunisti): Cabretti Pietro, Comelli Ruggiero, Bertoni Pietro, Comelli Giovanni, Di Bettà Aurelio, Di Giusto Valentino, Gervasi Alessio, Gervasi Antonio, Meneghini Arturo, Petrossi Carlo, Sturma Giuseppe, Turale Bruno, Venturini Arturo, Vizzutti Giovanni, Zenarola Giovanni, Zuccolo Giacomo.

PODBONESEC

Lista št. 1 - PSDI (Socialdemokratska stranka): Ballus Mario, Battistig Emilio, Blasutti Giuseppe, Cencich Ettore, Domenis Claudio, Floram Mario, Gosgnach Livio, Juretic Emilio, Manzini Giobatta, Menig Angelo, Mucig Dario, Mucigh Egidio, Orieucia Ezio, Saccu Aurelio, Sturam Elio.

Lista št. 2 - DC (Krščanska demokracija): Battistig Livio, Blasutti Damiano, Cencich Luigi, Cencich Marcello, Cernova Valentino, Chiabudini Giuseppe, Crucil Felice, Crucil Graziano, Dorbolò Luigi, Laurencich Gino, Marceu Renzo, Onesti Erminio, Paludnich Angelo, Pussini Dante, Specogna Renato, Zuccalia Pietro.

PRAPOTNO

Lista št. 1 - PSDI (Socialdemokratska stranka): Napoli Alfonso, Marinig Luciano, Marinig Silvio, Covačevčak Jozef, Berdussin Luciano, Codromaz Giuseppe, Paris Carmine, Pizzulin Giordano, Pizzulin Silvano, Dorbolò Mario, Jessiza Narciso, Furlan Antonio.

Lista št. 2 - DC (Krščanska demokracija): Bernardo Bruno, Bernardo Giovanni, Codromaz Natale, Martinič Čiranquillo, Matelič Celso, Misigoi Polidino, Pasqualini Dionisio, Petruzza Danilo, Kverčič Gino, Sirk Giordano, Tlatti Gianpaolo, Zottig Evaristo.

REZIJA

Lista št. 1 - PSDI (Socialdemokratska stranka): Farina Giusto, Bobaz Sabino, Di Lenardo Evaristo, Di Lenardo Lino, Di Lenardo Stefano, Giusti Giuseppe, Madotto Vito, Micelli Guido, Micelli Livio, Paletti Gino, Siega Giuseppe, Siega Lucillo.

Lista št. 2 - DC (Krščanska demokracija): Barbarino Arturo, Beltrame Bruno, Beltrame Pericle, Bobaz Antonio, Butollo Giovanni, Cossatti Lino, Lettig Remo, Madotto Renato Dulech, Maroncelli Vittorio, Negro Giuseppe, Micelli Luigi, Pielich Marcellino.

Lista št. 3 - (Demokratska rezijanska lista): Letič Enzo, Barbarino Gelindo, Clemente Gino, Copetti Riccardo, Di Lenardo Antonio, Di Lenardo Giuseppe, Di Lenardo Umberto, Madotto Evaristo, Razza Lionello, Tosoni Antonio, Tosoni Felicito, Tosoni Francesco.

S PETER

Lista št. 1 - DC (Krščanski demokrati): Bevilacqua Giovanni, Bevilacqua Sergio, Cencigh Mario, Cernova Alvis, Corredighi Gino, Galanda Mario, Jussa Albino, Jussig Gianpietro, Miano Generoso, Sittaro Beppino, Sittaro Rafaello, Zufferli Ferruccio.

Lista št. 2 - PSDI (Socialdemokratska stranka): Blasutti Giovanni, Cernova Marco, Corredighi Antonio, Dorbolò Giuseppe, Filaoro Pio, Jussig Tiziano, Loszach Mario, Manig Walter, Moreale Walter, Venturini Aldo, Venturini Giancarlo, Zamparini Leopoldo.

Lista št. 3 - PCI-PSIUP-PSI (Socialkomunisti): Petricig Paolo, Cevolatti Gianpietro, Pagon Ranieri, Leban Antonio, Bordon Luigi, Clemencig Walter, Coren Antonio, Venturini Elia.

SREDNJE

Lista št. 1 - DC (Krščanska demokracija): Bordon Giovanni, Coszach Antonio, Jeronich Modesto, Qualizza Alberto, Bucovaz Antonio, Marsei Pietro, Predan Luigi, Vogrich Eugenio, Bergnach Natale, Chiabai Mario, Drewnogna Luigi, Tomasetti Lodovico.

Lista št. 2 - PSDI (Socialdemokratska stranka): Bernadiči Giuseppe, Duriava Antonio, Duriavig Celso, Lauretig Giuseppe, Piccinini Pio, Predan Riccardo, Qualizza Mario, Simoncig Antonio, Stulin Alessandro, Veneto Vincenzo, Vogrig Livio.

SV. LENART

Lista št. 1 - PSDI (Socialdemokratska stranka): Adami Ruggero, Bernardino Antonio, Blasutti Gianpaolo, Carlig Mario, Chiacig Luigi, Clinaz Sergio, Crisettig Vincenzo, Dorgnach Mario, Predan Gino, Rucli Valerio, Terlicher Dino, Tomasetti Emilio.

Lista št. 2 - DC (Krščanska demokracija): Chiabai Antonio Giovanni, Chiuchi Fiorenzo Giuseppe, Dorgnach Aladino, Lauretig Giuseppe, Primosig Giuseppe, Scaunich Egidio, Sidar Giuseppe, Simaz Luigi, Snidarcig Giuseppe, Stanig Roberto, Tomasetti Valentino.

TAIPANA

Lista št. 1 - DC (Krščanska demokracija): Tomasino Fortunato, Bombarid Beniamino, Marzolla Beniamino, Melissa Raffaele, Coos Sandrino, Cuffolo Beppino, Noacco Maria, Zusino Vito, Cormons Mario, Cencigh Giovanni, Levan Attilio, Tomasino Renato.

Lista št. 2 - (Krščanska demokracija, direktivi obdelovalci): Berra Virgilij, Berra Arturo, Berra Giulio, Zusino Eugenio, Filippig Luigi, Sturma Remo, Melissa Evaristo, Filippig Attilio, Filippig Arturo.

PO SVETU

NOVA ANGLEŠKA VLADA je sklenila povišati uvozne carine za vse blago (razen na prehrabene predmete, tobak in surovine) za 15%. Ta ukrep je prial zadevne države in so zaradi tega protestirali.

ITALIJANSKI ARHEOLOGI so v sirske puščave odkrili razvaline mesta, starega 4.000 let. Izkopali so dele 12 metrov debrega mestnega obzida in precej kipcev iz zgane gline. Najdišče je kakih 70 km južno od Aleppa.

NA REKI SO PRAZNOVALI 20-letnico italijanskega tiska. Pred 20 leti je namreč začel izhajati časopis «La voce del popolo», ki je glasilo italijanske narodnostne skupine v Jugoslaviji.

KATOLISKI SKOFJE iz ZDA, Indije in Konga so zahtevali, naj koncilij, ki zaseda v Vatikanu, obsodi vse oblike rasizma na svetu.

LETOSNO NOBELOVO NA-GRADO za fiziko so dobili trije znanstveniki: en Američan in dva Rusa. Celotna nagrada znaša 55 tisoč dolarjev.

NAD 4.000 JAPONSKIH ŠTUDENTOV je protestiralo proti obisku jedrskih podmornic v japonskih pristaniščih.

NOVO NAHAJALIŠCE RJAVA VEGA PREMOGA so odkrili v Bosni, na območju rudnikov Zelene in Kaknja. Menijo, da je v novem nahajališču 16 milijonov ton premoga.

V MILANU so otvorili 12 km dolgo podzemsko železnico, ki je zahtevala 4 leta dela. «Metror» ima tudi televizijsko kamerico, da lahko vodstvo železnice nadzoruje promet. Vlaki vozijo vsake tri minute. Stroški za to delo znašajo okoli 44 milijard lir.

V ARABIJI sta ministrski svet in posvetovalna skupščina odstavili dosedanjega kralja Sauda in proglašili prestolonaslednika princa Fejsala za kralja Saudove Arabije.

RADIOAKTIVNI PEPEL kitajske jedrske bombe je prišel v evropsko ozračje. Tako so ugotovili nemški meteorologi.

MED JUGOSLAVIJOM IN ZDA so sklenili zamenjavo študentov po Fulbrightovemu načrtu.

PO SPLOSNI OCENI sta porabile obe ameriški stranki za volilno kampanjo okoli 200 milijonov dolarjev. Demokrati so porabili več kot republikanci.

BRITANSKA VLADA je sklenila poslati v Južno Rodezijo svoje cete, če bi Smithova vlada samovoljno razglasila samostojnost in bi spričo tega na stali prepiri.

GLAVNA SKUPSCINA OZN se bo po zadnjem sklepu sestala še 1. decembra, ko bodo že znane smernice novih vlad v Veliki Britaniji, Sovjetski Zvezni in Združenih Državah Amerike.

ZDRUŽENI VZHODNOAFRIŠKI REPUBLIKI Tanganyika in Zanzibar sta prevzeli novo skupno ime TANZANJA. Sestavljen je iz običajnih prejšnjih.

CENTA

ZA CESTE V SEDIGLI

Pretekli teden je čentska občina dala v apalt sistemacijo nekaterih cest v Sedigli. Dela, ki bodo stala 30 milijonov lir, je prevzelo gradbeno podjetje Ceschia. V programu je razširjenje in asfaltiranje

IZ NAŠIH VASI

Mali obmejni promet

Ceravno je bilo meseca oktobra zelo slabo vreme, saj je že bil več kot en tenek kot iz škafa, da so vode narasle in prestopile bregove, so zabeležili na obmejnih prehodih Furlanske Slovenije vseeno kar 21.987 prehodov, od teh 6290 iz italijanskih strani in 14393 iz jugoslovanske.

Največ prehodov je bilo seveda skozi blok prve kategorije v Štupci kjer jih je bilo kar 17.994 (s pristopnico 6007 italijanskih državljanov in 11911 jugoslovanskih, z dvoulastniško izkaznico 28 italijanskih državljanov in 48 jugoslovanskih), medtem ko je bilo gibanje skozi druge obmejne prehode sledče: skozi Učjo 148, skozi Most na Nadiži v tipanskem občini 560, skozi Robedische 998, skozi Polavo pri Čeplatiščih v sovodenjski občini 716, skozi Solarje pri Dreki 672, skozi most

Klinac 307, skozi Mišček 392, skozi Hum 70, skozi Boketo pri Topolovem 4, skozi « Teleferiko » v Dreki 8, skozi Zavarian pri Klobočarjih 18, skozi Melino v Idrijski dolini pa je bilo 64 prehodov.

Podatki kažejo, da se je malo obmejni promet tako v videmski pokrajini kot v goriški in tržaški, v zadnjih letih znatno okreplil. Še bolj pa se bo prav gotovo razvil v bodoče, ko bo zgrajena nova avtocesta Palmanova-Gorica-Ljubljana, za katero bo načrt izdelan že tekom tega leta.

Idrijska dolina

POTENCIRANJE VODOVODA

Dela za potenciranje vodovala v Idrijski dolini hitro napredujejo. Vodo so dobili že v Tejah, v teh dneh jo bodo dobili pa še v Bukovici, Trčmumu in Čalah pod Sv. Goro.

Pretekli teden so začeli tudi z deli na dvanaest kilometrov dolgi cesti Ibana-Stari Mlin, katero sedaj asfaltirajo. Ta bo ena najlepših panoramičnih cest Furlanske Slovenije.

POVIŠANJE DRUŽINSKIH DOKLAD

S 1. oktobrom je stopil v veljavno dogovor med vlado in sindikati glede povisjanja družinskih dokladov. Tako so nastopili tile poviški: 15 lir na dan za vsakega otroka, 11 lir za ženo in 17,50 za starše. Od sedaj naprej bodo potem takem znašale družinske doklade: za vsakega otroka 205 lir na dan; za ženo 149 lir, za starše 72,50 lir. Družinske doklade bodo zopet zvišali s prvim aprilom 1955.

KONZORCIJ ZA BABIŠKO SLUŽBO

Kot znano, je komun Gorjani še pred časom vložil prošnjo, da ustavitev babiškega konzorcija s komunom Humin. Sanitarni svet je sklepe komunov Humin in Gorjani sprejel že 6. avgusta in tudi prefektturni uradi v Vidmu, kamor je bila prošnja vložena, so smatrali, da je ustavitev konzorcija upravičena. Sedaj pričakujejo samo še dekret za ustavitev.

Vi komunu Gorjani se rodil doma le malokateri otrok, vse matere hidijo roditi v Humin ali pa v Videm in zato se res ne splača, da bi vzdrževali babico samo za en komun.

MARTIN KRPAN

Cesarica še zdaj ni bila pozabila košate lipe nad kamnitno mizo na vrtu; zato je tudi ni bilo zraven, poslušala pa je za vrati. Ko sliši, da cesar ponuja Krpanu svojo hčer v zakon, pride tudi ona in pravi:

« Ne boš je imel, ne! Lipo si mi izpridil, hčere ti pa ne dam! Ljubeznivi mož moj, menda da ti je kri v glavi zavrela — ne morem ti dobriga reči — da govoris take besede, ki sam dobro veš, da so prazne ena in druga. Pa tudi vas naj bo sram, vas, gospodje! Grdo je tako, da se mora kmet za vas bojevati! Se dandas bi lipa lahko stala, pa tudi velikan več ne imel glave, ko bi vi kaj veljali. Res je, Krpan, otel si cesarstvo in tudi Dunaj si otel; zato boš pa dobil vina sod, ki drži petdeset malih veder, potem sto in pet pogač, dvajset janjev in pa osemnajstideset krač ti bomo dali. Dobro me poslušaj! To moraš pa vse domov na Kranjsko spraviti, ako hočeš. Prodati pa ne smeš cepéra, ne tukaj ne na potu. Kadar boš na Vrh pri Sveti Trojici, potlej pa stori, kakor se ti zdi. In ker zdaj nimamo tukaj nobenega Brdavske več, menda ne bo napak, če osedlaš imenito svojo kozico, ki praviš, da je kobilica, pa greš le po počasi proti Vrhu. Pozdravi mi tamkaj vse Vrhovščake, posebno pa mater županjo! ».

Cesaricá je to izgovorila pa je šla precej spet v

VAŽNO!

V kratkem bo izšla za splošno javnost izredno zanimiva publikacija, ki bo obravnavala upravno dejavnost tipanskega komuna v zadnjih štirih letih. Brošuro, ki bo natisnjena v obeh jezikih — italijanskem in slovenskem — pripravlja dosedanji komunski svetvalec Guerino Tedoldi. Kdor bi si jo želel nabaviti (označiti je potrebno, če želite v italijanskem ali v slovenskem jeziku), naj to nemudoma sporoči na naslov naše redakcije.

IMPORTANT

I quattro anni di attività amministrativa nel Comune di Taipana verranno debitamente illustrati quanto prima con una speciale interessante pubblicazione bilingue (italiano e sloveno) che sarà curata dal Consigliere Comunale uscente Guerino Tedoldi.

Chi desidera copie della pubblicazione (specificare se nel testo italiano oppure sloveno) ne faccia richiesta alla Direzione del nostro giornale.

GORJANI

ZA SANITARNE NAPRAVE

Ministrstvo za zdravstvo je pretekli teden sporočilo naši občini, da so dodelili pol milijona lir za izboljšanje sanitarnih naprav v otroškem vrtcu.

POIZKUS

VLOMA V MLEKARNO

Mlekar Ettore Tonutti je zadnjic z začudenjem ugotovil, da so mrzečeasta okna v mlekarni v Sv. Juriju nalomljena. Takoj je pregledal natančno vso notranjost, a je bilo vse v redu. V mlekarni je bilo tisti dan okoli 100 hlebov sira in tat bi jih verjetno ednesel, če se ne bi ustrašil kakšnega suma in zbežal.

TAVORJANA

Tavorjanski občinski svet je na svoji zadnji seji imenoval občinsko volilno komisijo. Sestavlja jo tile svetovalci: Beniamino Cudicio, Primo Sabbadini, Ermilio Fracastoro, in Giovanni Paluzzano; kot suplenti pa: Gemiliano Cudicio, Giuseppe Gentili, Fiorino Montanini in Amelio D'Avanzo. Ob tej priliki so dali ožemu odboru tudi nalogo, da dva v apalt dela za vzdrževanje pokopališč v vseh vseh občinah.

svoje hrame. Vseh gospodov je bilo tako sram. Kaj bi jih pa tudi ne bilo? Prebito jih je obrenkala; prav kakor takim gre. Krpan se je pa držal, da je bil skoraj hudemu vremenu podoben. Kakor bi se za Mokrcem bliskalo, tako je strejal z očmi izpod srditega čela; obrvi so mu pa srše ko dve metli. Da te treni, kako je bilo vsem okoli njega čudno pri srcu! Še cesar je plaho od strani gledal, cesar! Pa vendor, ker sta bila vedno velika prijatelja, zato se počasi predzrne in reče mu:

« Krpane, le ti molči; midva bova že naredila, da bo prav! ».

Krpan ga pa nič ne posluša, temveč zadene si na desno ramo kij, na levo pa mesarico, stopi k durim in reče:

« Veste kaj? Bog vas obvaruj! Pa nikar kaj ne zamerite! ». Na te besede prime za kluko pa kakor da bi hotel iti.

Cesar poteče za njim: « Čakaj no! Daj si dopovedati, bog nas varuj; saj menda nisi voda! ».

Krpan odgovori: « Koga? Menite, da nisem že zadosti slišal, ka-li? Meni bi gotovo segla brada že noter do pasa ali pa še delj, ko bi se ne očedil vsak teden dva krat; pa bo kdo pometal z meno? Kdo je pome poslal kočijo in štiri konje, vi ali jaz? Dunaja ni bilo meni treba, mene pa Dunaju! Zdaj se pa takisto dela z meno. In pa še zavoljo mesa in vina moram očitke pozirati! Že nekatere matere sem jel kruh, črnega in belega; nekaterega očeta vino sem pil: ali nikjer, tudi pri vas nisem in ne bom dobil take postrežbe, kakršna je v Razdrtem pri Klinčarju. Ni gršega na tem svetu kakor to, če se kaj da, potlej pa očita! Kdor noče dati, pa naj

KANALSKA DOLINA

RAJBELJ

SMRTNA KOSA

Zvedeli smo žalostno novico, da je dne 29. oktobra za vedno odšla od nas najstarejša Slovenka v Rajbelju, Ana Černuta poročena Vencelj. Stara je bila 89 let. Pokojnica je bila mati 16 otrok, od katerih jih danes živi še 15. Doma je bila iz Loga pod Mangptom, poročila se je v Strmec in ko so Nemci leta 1945 začeli naseljati vas, se je preselila k sinu v Rajbelj, kjer je ostala vse do svoje smrti. Bila je vzorna žena in mati in zato je bila zelo prijubljena doma in v svoji novi domovini, saj ni poznala drugega kot delo. Njenega pogreba se je udeležila množica ljudi, ki so zasuli njen zadnji dom s številnim cvetjem.

Sorodnikom nepozabne rajnike izrekamo naše globoko sožalje.

Dne 4. oktobra je umrl 64 letni ruadar v pokoju Anton Valas. Pogreba se je udeležila velika množica ljudi, saj je bil rajnik zelo priljubljen med domačini.

Dne 16. oktobra pa je umrl tudi 55 letni pažnik v čistilnici rude Florjan Inocenti. Bolehal je dlje časa na srcu.

Družinama dragih rajnike izrekamo naše sožalje.

TRBIZ

NOVA AVTOBUSNA ZVEZA GOZD MARTULJEK - TRBIZ

V kratkem bo pričela zimska turistična sezona in Kanalska dolina

kakor tudi sosednji kraji na Gorenjskem se že marljivo pripravljajo na novo. Preuredili so več hotelov in sedanji je komunalno prometno podjetje iz Ljubljane odprlo tudi novo avtobusno progo Gozd Martuljek-Kranjska gora — Trbiž. Avtobusi bodo vozili v obre smeri ob pondeljkih, sredah in petkih.

Od 1. oktobra dalje tudi ni več potrebna vstopna viza za Jugoslavijo, oziroma jo izdajo kar na meji in stanje 1300 lir.

Vse te olajšase bodo mnogo pripomogle, da se bo zimski turizem še bolj okreplil tu in onkraj meje.

BELA PEČ

JELEN SI JE ZAŽELEL SVOBODE

Prejšnji teden je jelen « Hansi », ki živi v gojitvenem revirju v Beli peči, povzročil dosti strahu in hrupa. Zbežal je namreč iz svojega bivališča in jo ubral preko italijansko-jugoslovanske meje pri bloku v Ratečah. Ubežnika je k sreči zagledal čuvaj Franc Ivančič in stekel čez mejo za njim.

Vse to je povzročilo dosti hrupa in tako so se tudi ljudje v Ratečah odzvali lovui in preplašenega jelena kmalu obkolili. Ko je videl, da zanj res ni svobode, se je zagnal proti enemu izmed zasedovalcev in ga hudo ranil v prsnici koš. Jelena so končno po enournem tekanju le ukrotili, mu zvezali noge in ga prepeljali čez mejo zopet v njegovo bivališče.

KRATKE NOVICE

REZIJA - V dneh od 2. do 10. novembra je « potujoči rentgen » pregledal vse prebivalstvo doline Rezije.

STARA GORA - Pretekli teden, ko je pritisnil prvi mraz, so nekateri ljudje iz Idrijske doline zagledali v okolici Stare gore toplo divjih prašičev, ki so rili po njivi. Organizirali so lov in ustrelili enega, ki je tehtal več kot sto kilogramov.

AZLA - V Kredu pri Kobaridu je dne 21. oktobra zatisnil svoje trudne oči biseromašnik in župnik v pokoju Josip Jušič. Njegova pogreba se je udeležila velika množica ljudi, saj je bil rajnik dobro poznan in priljubljen tu in onkraj meje.

AHTEN - Te dni so pričeli z deli na cesti, ki vodi iz Ahtna proti Reklužu in ki nadaljuje

skozi Magredis in Ravozo proti Povoletu. To delo je važnega pomena za tamkajšnje prebivalce, saj je to najkrajša cesta, ki pelje v Videm.

CAMPEJ - Franko Culetto, ki pripada domači nogometni ekipi, je pri igranju žoge tako nesrečno padel, da se je udaril v glavo in so ga morali peljati v čedadsko bolnico.

CRNEJA - V kratkem bo občina dala v apalt dela za razširitev pokopališča in za popravilo ceste, ki vodi tja. Ta dela bodo stala okoli 10 milijonov lir.

CEDAD - Letošnji « senjen » sv. Martina je minul skoraj neopazen. Po mestu ni bilo tistega veselja kot je bilo nekoč na ta dan in tudi sejem je bil slabo založen, razen gostilne, ki so v Cedadu vedno polne.

ima sam! Pa tudi, kdo bi mislil, da lipove prayde še zdaj ni kraja ne konca? Ali je bilo tisto drevcese vaš bog ali kaj? Tak les raste za vsakim grmom, Krpana pa ni za vsakim oglom, še na vsakem cesarskem dvoru ne, hvala bogu! Darove pa spet take dajete, da človek ne more do njih; to je ravno, kakor bi mački miš na rep privezel, da se potlej vrti sama okrog sebe, doseči je pa vendor ne more. Petdeset malih veder vina, pet in sto pogač, dvajset janjev in pa osemnajstideset krač; tako blago res ni siromak; ali kaj pomaga! Prodati ne smem; z Dunaja na Vrh pa tudi ne kaže prenašati! Pa jaz bom drugo naredil, kakor se nikomur ne zdi! Deske si bom znesel na dvorišče in, ako jih bo premalo, potlej bo pa drevje zapelo. Vse bom posekal, kar mi bo prišlo pod sekiro, bodisi lipa ali pa lipec, hudolesovina ali dobroletovina, nad kamnitno ali nad leseno mizo; pa bom postavil sredi dvorišča kolib in tako dolgo bom ležal, dokler bo sod moker pa dokler bom imel kaj prigrizniti. Ampak to vam pravim: samo še enkrat naj pride Brdavs na Dunaj, potlej pa zopet pošljite pomekočijo in služabnika ali pa še celo svojo hčer, ki ne marjam zanjo malo in dosti ne; pa bomo videli, kaj boste pripeljali z Vrha od Sveti Trojice! Ako bo Krpan, mesec in kosti gotovo ne bo imel; ampak iz ovsene slame si ga boste morali natlačiti; pa se ga ne bodo še vrabci dolgo bali, nikar že velikani! Mislit sem iti brez besedice govorjenja. Ker ste me pa sami ustawili, ne bodite hudi, če sem vam katero grena povedal; saj menda veste, kako je dejal rajni Jerniko na Golem: "Ali ga bom s pogačo pital, kadar se s kom kregam! Kar ga bolj ujezi, to mu zabelim". Zdaj pa le zdravi ostanite! ».

UNA VOCE CHE VA ASCOLTATA

Forte discorso dell'on. Corrado Gex (Val d'Aosta) sulla lingua e la cultura delle varie minoranze etniche

Ricordata ancora una volta la Comunità di parlata slovena della Provincia di Udine

Siamo ben lieti di pubblicare la parte del discorso, pronunciato dall'on. Gex alla Camera dei Deputati, riguardante le minoranze linguistiche; e non è di dire che quanto, con il consueto calore, entusiasmo e cognizione di causa, ha esposto nell'aula di Montecitorio il nato e battagliero parlamentare valdostano ci trova completamente consentito.

Passando alla pubblica istruzione, desidero trattare i problemi che nascono dall'articolo 6 della Costituzione che, come è noto, recita testualmente: «La Repubblica Italiana tutela con apposite norme le minoranze linguistiche», e dall'articolo 9 che ci terò in seguito.

Diro subito che i termini di questo problema non hanno molta rilevanza sotto il profilo della spesa pubblica: per sgomberare il campo da preoccupazioni di ordine finanziario e di prevenire facili pretesti da parte di chi volesse eventualmente sostenere l'accantonamento. D'altra parte mi pare opportuno parlarne in questa sede per i suoi riflessi sia pur piccoli sul bilancio e perché la discussione sul bilancio stesso riassume la discussione sui vari aspetti della vita pubblica.

Ciò premesso, due principalmente sono le ragioni che mi inducono a parlarne delle questioni inerenti ai citati articoli della Costituzione. La prima nasce dall'impegno di questo Governo di voler dare piena attuazione nella lettera e nello spirito alla nostra Costituzione, e all'impegno più particolare di «rispettare e sviluppare le autonomie locali da favorirsi come presidio di libertà ed espressione feconda di vita democratica» (sono parole del Presidente del Consiglio, onorevole Moro). La seconda ragione sta nell'urgenza assoluta di salvaguardare certe culture allogene e in genere le culture locali.

Attualmente tre soltanto sono le minoranze linguistiche che in virtù di particolari statuti e norme e dello sforzo delle locali amministrazioni godono di una certa tutela: quelle della Valle d'Aosta, quelle del Trentino-Alto Adige e le minoranze di lingua slovena di Trieste e Gorizia. Anche per queste, comunque, molto rimane da fare da parte dello Stato, che per di più si disinteressa del problema e non prende iniziative per dare piena attuazione al precezio costituzionale.

Ma vi è un problema più generale che riguarda minoranze linguistiche assolutamente neglette. A più di tre lustri dall'emanazione della Costituzione italiana nessun provvedimento è stato preso in loro favore. Lo spirito già così democraticamente avanzato dei costituenti ha subito sotto questo profilo una battuta di arresto o, peggio, in molti casi, una netta involuzione. Le legislature sono state avversate o sono cadute quanto meno tra la generale indifferenza, eccezion fatta per la legge riguardante le scuole di lingua slovena di Trieste e Gorizia. Ma esistono pure gli abitanti di lingua slovena di Udine, quelli di lingua tedesca fuori dall'Alto Adige, quelli di lingua francese delle valli valdesi del Chisone e del Pellice e delle valli franco-provenzali cuneesi, quelli di lingua greca e albanese nel centro e nel sud d'Italia, quelli di lingua spagnola-catalana ad Alghero.

I relativi problemi vanno considerati sia da un punto di vista soggettivo, cioè della coscienza che tali popolazioni hanno della loro individualità e della loro aspirazione a conservarla; sia da un punto di vista obiettivo, cioè dell'esistenza stessa di una minoranza.

Con riferimento al piano soggettivo, si sente spesso affermare in relazione a certi gruppi etnici che non esiste un problema etnico; forse perché le voci che si levano in loro difesa sono poche.

Lo Stato intervenga

Certamente le minoranze non possono contare su molte persone né su molti mezzi per far sentire le loro voci; ma è lo Stato che deve essere sensibile nel captare e nel tradurre in provvedimenti adeguati. Anzi, lo Stato dovrebbe prendere sue iniziative, ravvisando e soddisfacendo certe aspirazioni. Soprattutto esso deve impedire l'instaurarsi di rapporti di forza o addirittura di tensione con le minoranze. E' vero che in questi casi lo Stato a lungo andare avrebbe partita vinta, ma al prezzo di una ingiustizia e del soffocamento di libertà e di giusti diritti: cattivi esempi che producono sempre disordine. Facendosi interprete e campione delle aspirazioni delle minoranze, lo Stato ne trarrà, per le ragioni che saranno ap-

presso illustrate, soltanto maggior rispetto e prestigio.

Affinché i colleghi possano rendersi conto della esistenza dell'elemento soggettivo dianzi specificato, citerò alcuni esempi. Sul piano parlamentare per gli italo-albanesi vi sono state iniziative, quelle dei colleghi onorevoli Foderaro e Cassiani e del senatore Spezzano; per gli sloveni, oltre alla onorevole Maria Bernetic, si sono interessati gli onorevoli Luzzato e Codignola e il senatore Fermo Solari di Udine. Per le vallate franco-provenzali un illustre rappresentante di quella regione, il senatore Sibille di Susa, scriveva tempo addietro, a difesa del nostro patrimonio linguistico: io sono a disposizione per trovare la via di difesa delle tradizionali parlate.

E si potrebbero citare altri esempi. Anche le popolazioni a volte sentono vivamente questi problemi. Leggerò un appello che è stato indirizzato al ministro della pubblica istruzione in occasione del primo congresso delle comunità etniche walser, svoltosi sotto gli auspici del consiglio della Valle Sesia e della società valsesiana di cultura. (*Il s'agit d'un appel pour l'enseignement de l'allemand que nous devons sauver faute d'espace.*)

Ricordo che quando ero assessore regionale alla pubblica istruzione, pur non essendo io di lingua tedesca, istituì delle scuole di lingua tedesca. Un industriale biellese, appassionato di questi problemi, nel compiacersi del fatto, mi scrisse una lettera dicendo fra l'altro: «I walser valgono gli stambocchi del Gran Paradiso». Frase scherzosa, ma che porta a meditare.

Sul piano obiettivo qualcuno rileverà che si tratta di questioni marginale-

Come ha sottolineato la dottrina federalista, contro la tendenza di chi, volendo ridurre gli uomini ad un piccolo e comune denominatore, applica la dialettica del tipo «o questo o quello», occorre reagire con la dialettica del tipo «e questo e quello», perché l'uomo può essere «e questo e quello», ed è anzi proprio tale aspetto che lo rende superiore e gli conferisce dignità.

Fare dei passi avanti

Oste considerazioni soprattutto assumono grande rilievo in riferimento alla civiltà e alla cultura, ad un settore cioè della vita collettiva che non tollera limitazioni né coartazioni. D'altra parte, non si corre oggi più il rischio di spezzettamenti politici o economici o addirittura militari dello Stato. E' questo, abbastanza forte per mantenere la sua unità fondamentale ma deve essere altresì abbastanza saggio per proteggere le minoranze. Per tale scopo è forse il Ministero della pubblica istruzione quello che può svolgere la sua azione più in profondità e con la massima efficacia. Non è un problema trascendente e di difficile soluzione. A volte bastano piccoli provvedimenti per ottenere grandi effetti. Ad esempio, per quanto riguarda la scuola elementare è facile istituire accanto all'insegnamento dell'italiano l'insegnamento, almeno facoltativo, della lingua materna, che sarà di volta in volta il tedesco, il francese, il greco, l'albanese, e via dicendo.

Nella scuola media, poi, basterebbe che la lingua straniera prevista come disciplina obbligatoria fino dal primo

di civiltà e di cultura. E' una questione che è stata oggetto di alterne simpatie e fortune. Lasciando da parte la storia di queste vicende, non utile ai fini del presente intervento, mi sembra opportuno sottolineare che attualmente le parlate e le culture locali di tutte le regioni italiane sono seriamente minacciate dall'azione livellatrice dei grandi e moderni mezzi di informazione e di formazione: radio, televisione, cinema e, per una certa parte, la stampa. Il ragazzo di Sondrio assiste ogni sera allo stesso spettacolo di quello di Lecce; ambedue ricevono una identica lezione, ambedue al tempo stesso si spersonalizzano, perdono cioè un po' di quegli elementi che hanno caratterizzato e tipizzato i loro padri, per avvicinarsi

ad un tipo medio ed indefinito, che non si sente più attaccato ad una sua tradizione, ad un suo *folklore*, ad un suo costume e ad una sua cultura particolari.

E' un processo lento, ma continuo che si compie ogni giorno. Ora, dire in ultima analisi se questo sia un bene od un male è assai arduo. Siamo più nel campo della filosofia che della politica. Tuttavia, allo stato attuale della nostra civiltà e della nostra sensibilità civica, mi sembra che si debba reagire contro un eccessivo livellamento. Oltre tutto, livellamento significa uniformità, massificazione; e di lì il passo è breve verso l'impermeamento dello spirito, la perdita del senso dell'individualità e della libertà e l'acquiescenza ai totalitarismi.

Difesa delle culture allogene e delle minoranze linguistiche

Ed è forse anche questione di educazione e di gusto. Vi è chi vive bene nell'uniformità e chi ha bisogno della varietà. Certo è che l'esaltazione di elementi locali e particolari arricchisce un popolo, ne sviluppa le qualità produttive e ne fermenta la vita. Non soltanto Nino Costa e Trilussa non sarebbero esistiti in un clima di uniformità e di assenza di differenziazioni regionali, ma neppure tanti altri poeti che ad un primo esame non sembrerebbero aver tratto ispirazione o forma da fattori locali.

E così è per le altre arti in generale ed anche per le scienze. In questo campo la pubblica istruzione — ma anche il Ministero del turismo — può e deve fare molto, nel senso di salvare e di valorizzare le culture e le parlate regionali e attraverso queste la parte più viva e vitale del nostro paese.

Secondo l'articolo 9, secondo comma, della Costituzione, la Repubblica tutela il paesaggio e il patrimonio storico e artistico della nazione. Credo che la difesa del patrimonio storico debba comprendere necessariamente la difesa dell'anima di ogni regione e debba avvenire anzitutto attraverso la scuola, dando ai ragazzi di oggi (cittadini di domani) una impostazione iniziale di attaccamento alle loro regioni, alle loro particolari culture, ai loro dialetti. A proposito dei dialetti, che sono un fattore di grandissima importanza per la salvaguardia dei caratteri regionali, molti ritengono che il loro uso corrompa quello della lingua italiana. Sono, queste, preoccupazioni di carattere formale, preoccupazioni di puristi. Invece i dialetti vivificano una lingua indidente su di essa, magari trasformandola ma anche mantenendola aderente alle realtà della gente che la usa, impedendole di diventare stereotipata e dotta e di cadere in disuso come il latino. Quanto agli accenti, non è detto che l'atonia sia da preferirsi alle inflessioni dialettiche. E' questione anche qui di gusti e forse di moda. E' certo comunque che questi valori non hanno un carattere assoluto; e pertanto — nel dubbio — conviene lasciar da parte ciò che è artificiale ed impersonale per valorizzare quanto è spontaneo, naturale e forse per ciò stesso più profondamente vero.

Tutti ammirano la varietà dei nostri paesaggi dalle Alpi alla Sicilia. Perché non dovrebbe essere oggetto di

altrettanta ammirazione anche la varietà umana della nostra penisola, la diversa musica delle nostre parlate?

E come si deve salvare il nostro paesaggio dallo scempio che ne vanno facendo persone senza cultura e senza gusto, così deve essere salvato l'elemento umano italiano nelle sue manifestazioni più varie e più caratteristiche. Bisogna saper leggere ed interpretare il precezio costituzionale riguardante la difesa del patrimonio artistico, considerando quest'ultimo non soltanto sotto l'aspetto statico, ma anche sotto quello dinamico: con riferimento cioè alle cause ed ai fattori di questa ricchezza e varietà di produzione artistica, fattori e cause che perdureranno se perdureranno — sia pure in presenza di una evoluzione — una ricchezza ed una varietà di elementi umani.

Concludendo, vorrei sottolineare che accanto all'impegno preciso e formale che si è assunto questo Governo di varare l'ordinamento giuridico ed amministrativo delle regioni, deve essere assunto anche l'impegno di conservare alle regioni la loro fisionomia sostanziale, affinché la riforma regionale non diventi fra qualche decennio una sterile sovrastruttura amministrativa senza più rispondenza alle esigenze del paese; affinché l'Italia rimanga come una bella casa arredata di mobili artistici e svariati, abitata da persone che esprimono liberamente le verità dei loro gusti e temperamenti e non si trasformi in una — per quanto marmorea e luccicante — sala d'aspetto di stazione ferroviaria frequentata da gente uniforme e senza storia; affinché, infine, l'Italia si presenti sul piano internazionale, al gran concerto delle nazioni (europeo o mondiale), con un suo ordine interno in cui tutte le comunità (la famiglia, il comune, la provincia, la regione, lo Stato) siano organicamente armonizzate e giustamente valorizzate come in ogni organismo sano, e in cui nessuno nel suo egocentrismo o nella sua follia pensi, contro le leggi naturali, di variare le funzioni di certi organi, di alterare la forma, di compiere le dimensioni rompendo un equilibrio e creando disordine. Un tale impegno debbono assumere ed adempiere i governanti ed i responsabili della vita pubblica, e troveranno la collaborazione di tutti gli uomini di buona volontà.

La val Resia non è meno sfortunata di altre valli. Quella che si vede è la frazione di Stolvizza, fucina di arrotini, che giace ai piedi del Canin